

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**
Jilská 1, Praha 1
Tel./fax: 286 840 129
E-mail: paulina.tabery@soc.cas.cz

Hodnocení výdajů státu ve vybraných oblastech sociální politiky

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost, v11-11</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>7. 11. – 14. 11. 2011</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1010</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>ES.8, ES.1, ES.21a</i>
Zveřejněno dne:	<i>22. prosince 2011</i>
Zpracovala:	<i>Paulína Tabery</i>

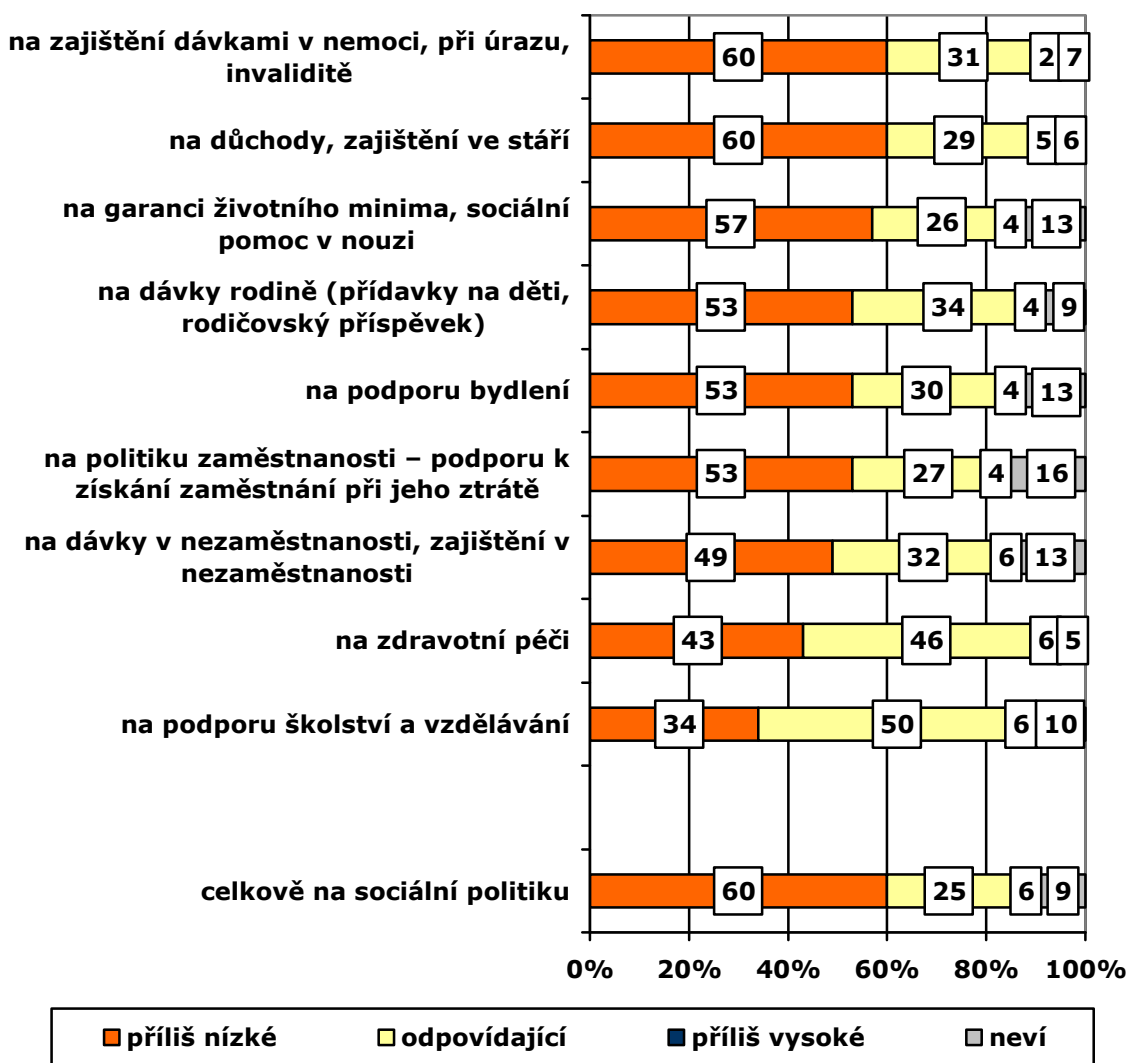
V listopadu 2011 byly do pravidelného výzkumu Naše společnost zařazeny otázky týkající se sociální politiky. Byly zjišťovány názory na výdaje státu v různých oblastech sociální politiky a také na to, jak se vláda stará o sociální situaci občanů. Výzkum se rovněž zabýval hodnocením, zda a nakolik podle mínění veřejnosti u nás dochází ke zneužívání systému sociálního zabezpečení.

Obecně lze konstatovat, že ve většině vybraných oblastí i v hodnocení sociální politiky jako celku převládá mínění o příliš nízkých výdajích státu. Dalším ve větší míře zastoupeným názorem je, že výdaje jsou odpovídající. Velmi malý podíl lidí se domnívá, že by výdaje na jednotlivé oblasti sociální politiky nebo na ni jako celek byly příliš vysoké. Do odpovědí se zde nepromítají pouze úvahy o tom, jak velké jsou jednotlivé typy výdajů, nebo jak velký podíl tvoří ve státním rozpočtu, ale také pocit respondentů, jak velké dávky nebo zajištění se jim v dané oblasti dostává.

Mínění o příliš nízkých výdajích státu je nejsilnější v případě zajištění dávkami v nemoci, při úrazu či invaliditě a u výdajů na důchody (shodně 60 %). Podobný podíl

takto odpovídá i v případě garance životního minima a sociální pomoci v nouzi (57 %). Přibližně polovina občanů vidí výdaje státu jako příliš nízké i u dávek rodinám, u podpory bydlení nebo u aktivní politiky zaměstnanosti (shodně 53 %). Podobně, tedy zhruba polovičním podílem (49 %) v případě příliš nízkých výdajů, jsou vnímány i dávky a zajištění v nezaměstnanosti. Výdaje státu na zdravotní péči a zejména školství a vzdělávání již nejsou vnímány tak kriticky, významně narůstá podíl občanů, kteří se domnívají, že výdaje jsou odpovídající, nicméně i zde nezanedbatelná část veřejnosti vnímá výdaje jako příliš nízké (zhruba dvě pětiny obyvatel v případě zdravotní péče, přibližně třetina v případě školství a vzdělávání). V případě sociální politiky jako celku rovněž převažuje mínění o příliš nízkých výdajích (60 %), čtvrtina občanů se domnívá, že výdaje jsou odpovídající a 6 % obyvatel, že jsou příliš vysoké.

Graf 1. Názory občanů na výdaje státu v různých oblastech sociální politiky¹

¹ Znění otázky: „Jaké jsou dnes podle Vašeho názoru výdaje státu na uvedené oblasti? a) Na důchody, zajištění ve stáří, b) na zajištění dávkami v nemoci, při úrazu, invaliditě, c) na zdravotní péči, d) na dávky rodině (přídavky na děti, rodičovský příspěvek), e) na dávky v nezaměstnanosti, zajištění v nezaměstnanosti, f) na garanci životního minima, sociální pomoc v nouzi, g) na politiku zaměstnanosti – podporu k získání zaměstnání při jeho ztrátě, h) na podporu bydlení, i) na podporu školství a vzdělávání, j) celkově na sociální politiku?“ Varianty odpovědí: příliš vysoké, odpovídající, příliš nízké.

Hodnocení výdajů státu na vybrané oblasti sociální politiky se liší podle věku, vzdělání a životní úrovně.

V obecné rovině lze říci, že mladí lidé ve skupině 15 – 19 let se u všech položek kromě školství a vzdělávání o něco častěji než ostatní neumějí vyjádřit. V případě některých dalších položek (viz níže) se k nim přidávají ještě i lidé z nejstarší věkové skupiny nad 60 let.

Názory na výdaje na důchody se podle očekávání dle věku liší. Lidé starší 60 let je v tomto případě o něco více než ostatní označují za příliš nízké. U dávek rodině si o něco častěji myslí, že jsou příliš nízké, lidé ve věku 30 – 44 let, jistý náznak tohoto mínění je viditelný i u mladší skupiny 20 – 29 let. Tito lidé mají děti ve věku, kdy tyto dávky pobírají a často tak mají aktuální zkušenost s daným typem dávek. U dávek rodině se častěji neumějí vyjádřit nejmladší ve věku 15 – 19 let a lidé nad 60 let. Podobná situace ohledně odpovědí *neví* je v případě obou zmíněných věkových skupin i u výdajů na dávky v nezaměstnanosti, na podporu bydlení a na politiku zaměstnanosti (což může být dáno tím, že tyto dvě skupiny - nejmladší a nejstarší - nemusí mít o těchto oblastech dostatek informací; nejsou na trhu práce a méně zařizují své bydlení. Zároveň v případě politiky zaměstnanosti pociťují lidé ve věkové skupině 45 – 59 let jistý deficit pozornosti této problematice a častěji označují výdaje za příliš nízké. U oblasti školství a vzdělávání jsou to zase lidé starší 60 let, kteří v o něco větší míře neumějí výdaje zhodnotit.

Z hlediska vzdělání je pro rozdíly v názorech charakteristické, že lidé s vysokou školou si méně často myslí, že výdaje jsou příliš nízké, a v o něco větší míře se kloní k tomu, že výdaje jsou přiměřené nebo i příliš vysoké. Toto platí jak pro hodnocení výdajů na sociální politiku jako celek, tak v zásadě pro všechny vybrané oblasti. Výjimkou jsou pouze názory na oblast školství a vzdělávání, kde se postoje vysokoškolsky vzdělaných lidí neliší od občanů s nižším vzděláním. Absolventi s vysokou školou si mají tedy v tomto případě ohledně výdajů státu o něco kritičtější názory, než v jiných oblastech.

Životní úroveň je charakteristikou, podle které se názory lidí v dané otázce liší zřejmě nejvíce. Při hodnocení výdajů na sociální politiku i na jednotlivé vybrané oblasti se lidé s dobrou životní úrovní ve větší míře domnívají, že výdaje jsou odpovídající nebo příliš vysoké, naopak ti se špatnou životní úrovní jsou výrazně častěji přesvědčeni, že výdaje jsou příliš nízké (což platí o něco méně, ale také pro položku školství a vzdělávání).

Další z otázek v bloku o sociální politice se týkala toho, jak lidé vnímají starostlivost vlády o sociální situaci občanů. Dvě třetiny veřejnosti soudí, že se vláda o sociální situaci občanů stará nedostatečně, další o málo více než čtvrtina (27 %) si myslí, že péče vlády je v tomto ohledu přiměřená, a jen 3 % ji pokládají za přílišnou. Jak je vidět z časového srovnání, přesvědčení o nedostatečnosti vládní starostlivosti o sociální situaci občanů již třetím rokem v řadě poměrně výrazně posiluje a v současné době je na úrovni roku 2004.

Tabulka 1. Jak se vláda stará o sociální situaci občanů (v %)²

	2/2004	11/2006	11/2007	11/2008	11/2009	11/2010	11/2011
nedostatečně	65	45	58	51	44	51	66
přiměřeně	29	42	32	41	41	38	27
příliš mnoho	4	7	4	5	9	6	3
neví	2	6	6	3	6	5	4

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Diference podle sociodemografických charakteristik byly zaznamenány především z hlediska vzdělání, životní úrovně, ale také politického přesvědčení. Starostlivost vlády o sociální situaci občanů vidí jako nedostatečnou častěji lidé s nižším vzděláním (základním či středoškolským nematuritním vzděláním), naopak za přiměřenou či dokonce přílišnou ji v o něco větší míře označují lidé s maturitou a zejména vysokou školou. Velmi výrazné rozdíly v názorech se objevují u lidí s různou životní úrovní. Ti deklarující špatnou životní úroveň jsou mnohem častěji přesvědčeni o nedostatečné starostlivosti, naopak ti s dobrou životní úrovní si ve větší míře než ostatní myslí, že starost je přiměřená, nebo dokonce přílišná (avšak tento názor je i v této skupině výrazně menšinový). Přívrženci ODS a TOP 09 si ve větší míře myslí, že starost vlády je přiměřená, sympatizanti ČSSD a KSČM zastávají názor o nedostatečné starostlivosti. Z hlediska věku jsou věkové skupiny starší 45 let, které častěji vnímají péči vlády o sociální situaci občanů jako nedostatečnou.

Součástí šetření byla i otázka zaměřená na mínění o míře zneužívání systému sociálního zabezpečení ze strany lidí, kteří pobírají nějaké sociální dávky či využívají jeho služby. Česká veřejnost by se v názoru na rozsah zneužívání systému sociálního zabezpečení ze strany jeho klientů dala charakterizovat jako rozdělená, i když převládá mínění o menšinovém zneužívání dávek a služeb. O něco více než polovina občanů (54 %) to tedy považuje za menšinovou záležitost, zatímco dvě pětiny občanů zneužívání považují za více či méně většinový fenomén. Jen jeden člověk ze sta si podle vlastního vyjádření myslí, že systém sociálního zabezpečení není nikým zneužíván, na druhé straně pak 2 % uvádějí, že systém zneužívají všichni jeho klienti. Jasný názor na tuto věc nemá 6 % lidí.

² Znění otázky: „Domníváte se, že se vláda stará o sociální situaci občanů příliš mnoho, přiměřeně, nedostatečně?“

Tabulka 2. Jak velká část klientů zneužívá systém sociálního zabezpečení? (v %)³

	11/2010	11/2011
všichni	2	2
naprostá většina z nich	12	12
spíše většina z nich	30	26
spíše menšina z nich	38	39
naprostá menšina z nich	10	14
nikdo systém nezneužívá	1	1
neví	7	6

Rozdíly v názorech na tuto otázku se objevují zejména z hlediska životní úrovně. To, že je systém sociálního zabezpečení zneužíván většinově, si poněkud častěji myslí dotázaní s dobrou životní úrovní, naopak za menšinový jev to považují ti, kteří životní úroveň svojí domácnosti hodnotí jako špatnou.

³ Znění otázky: „Pokud vezmete systém sociálních dávek a služeb v České republice jako celek, kolik lidí pobírajících tyto dávky a služby jej podle Vás zneužívá?“ Varianty odpovědí: všichni, naprostá většina z nich, spíše většina z nich, spíše menšina z nich, naprostá menšina z nich, nikdo systém nezneužívá.